

Review article

Family in Participation in Sports: A Review About Sport Parenting

İlayda ESİN¹, Nazmi BAYKOSE²,

¹Adnan Menderes University, Sport Management, Aydın

²Akdeniz University, Coaching Education, Antalya

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 12 June 2023

Received in revised form: 28 June 2023

Accepted: 30 June 2023

Available online: 30 June 2023

Keywords

Sport parenting

Athlete

Parenting styles

ABSTRACT

The aim of this study is to review research in the literature on sport parenting. Sport parenting tells about the influence and importance of their parents in making athletes a successful athlete. Athletes' parents can ensure that their children participate in sports, are directed, and that they are an athlete of success by meeting their financial and moral support needs. Sport parenting can positively or negatively affect athletes. It can be said that parenting styles are important in sport parenting. Many researchers have different approaches their parenting styles in different ways. Baumrind (1991) categorizes parenting styles as authoritative, authoritarian, permissive, and rejecting-neglecting. According to this classification, studies on the effects of sport parents in their children's participation in sports were discussed. The history of sport parenting dates back to 1960 ' and is divided into three different periods as much as our day. However, there is not much work on sport parenting of the Turkish literature. While addressing the performances of athletes, their parents should not be ignored and should be addressed more in the studies.

Derleme makale

Spora Katılımda Aile: Sporcu Ebeveynliği Hakkında Bir Derleme Çalışması

İlayda ESİN¹, Nazmi BAYKÖSE²,

¹ Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Aydın

² Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Antalya

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Gönderim: 12 Haziran 2023

Düzeltilme: 28 Haziran 2023

Kabul: 30 Haziran 2023

Online yayınlama: 30 Haziran 2023

Anahtar kelimeler

Sporcu ebeveynliği

Sporcu

Ebeveynlik tarzı

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sporcu ebeveynliği hakkında alan yazında yapılmış olan araştırmaların gözden geçirilmesidir. Sporcu ebeveynliği, sporcuların başarılı bir sporcu olma yolunda ebeveynlerinin etkisi ve önemini ifade etmektedir. Sporcu ebeveynleri, çocuklarının spora katılımlarını, yönlendirilmelerini, maddi ve manevi olarak destek ihtiyaçlarını karşılayarak onların başarılı bir sporcu olmasını sağlayabilmektedirler. Sporcu ebeveynleri sporcuları olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilir. Ebeveynlik tarzlarının ele alınması sporcu ebeveynliğinde önemli olduğu söylenebilir. Birçok araştırmacı ebeveynlik tarzlarını farklı şekillerde ele almıştır. Baumrind (1991) ebeveynlik tarzlarını yetkili, otoriter, serbest, ihmalkâr olarak dört şekilde sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre sporcu ebeveynlerinin çocuklarının spora katılımında etkileri hakkında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Sporcu ebeveynliği tarihi 1960'lı yıllara dayanmakta ve günümüze kadar üç farklı döneme ayrılmaktadır. Ancak Türkçe alan yazınına ait sporcu ebeveynliği hakkında çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Sporcuların performansları ele alınırken ebeveynleri de göz ardı edilmemeli ve çalışmalarda daha fazla ele alınmalıdır.

Giriş

Son yıllarda fiziksel olarak aktif bir yaşam sürmenin sağlıklı olmaya ve sosyal bir birey olmaya yardımcı olduğunu vurgulayan birçok çalışma yer almaktadır (Batista ve ark., 2019; Malm ve ark., 2019). Spora aktif katılımın çocuklar ve genç yetişkinler arasında da benzer şekilde sosyal, psikolojik veya psiko-sosyal faydalarla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Eime ve ark., 2013). Ayrıca spora katılım, çocukluk ve ergenlik dönemlerimde başladığı zaman bireylerin ilerleyen yaşlarında fiziksel açıdan daha aktif bir yaşam tarzı sürme olasılığının daha fazla olduğu da ifade edilmiştir (Batista ve ark., 2019; Tammelin ve ark., 2003). Spora katılımın özellikle küçük yaşlarda birçok faydası olabilir ancak sporda düzenli katılımın ve katılırken sporcunun aldığı destek bir o kadar önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle spora katılımında destek kaynağının ebeveynler olduğu ifade edilmektedir (Dorsch ve ark., 2021). Ebeveynler çocuklarının spora katılımında, sosyalleşmesinde, motivasyonel davranışlarının etkilenmesinde ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi konusunda kilit rol oynamaktadırlar (Coakley, 2006; Elliott ve ark., 2020; Keegan ve ark., 2009; Knight ve ark., 2011). Ayrıca ebeveynler, sporcuların duygusal destek, yarışma sonrası geri bildirim ve sporla ilgili hedeflerinin geliştirilmeleri gibi birçok konuda sporcuların hayatlarındaki önemli etkenlerden biridirler (Rouquette ve ark., 2021; Elliott ve Drummond, 2017; Tamminen ve ark., 2017). Bu bağlamda sporcu ebeveynlerinin, çocukların veya ergenlik dönemindeki bireylerin spora katılımlarında ve devamlılığı sağlayabilmelerinde önemli bir faktör olduğunu söyleyebiliriz.

Bireylerin çocukken sporla tanışmaları, sporsal aktiviteye ulaşım ve erişim sağlayabilmeleri, alacakların eğitimin kalitesi kısaca maddi veya manevi her türlü alanda spor hayatları boyunca ebeveynleri sorumluluk almaktadır (Fredricks ve Eccles, 2005; Edwardson ve Gorely, 2010; Durand-Bush ve ark., 2004). Ebeveynler sporcu çocuklarını yarışmalara götürür, onlarla orada kalırlar ve ona hep destek olmaktadır (Genevois, 2011). Ebeveyn desteği çocuğun, zevki ve coşkusu, özerklik ve spor becerisinin kendini algılaması gibi spora katılımı ile ilgili çeşitli faktörlerle ilişkilendirilmiştir (Gagné ve ark., 2003). Bu bağlamda, ebeveynlerin spora katılım veya spor hedefleri üzerinde birçok olumlu etkisi olabileceği söylenebilir. Ancak ebeveynlerin olumlu etkilerinin yanında bazı durumlarda olumsuz olarak da etki edebileceği söylenebilir. Bazı araştırmacılar, ebeveyn desteğinin olumlu etkisinin yanı sıra olumsuz yönlerinin de olduğunu bildirmişlerdir. Bazı çalışmalar, ebeveyn beklentilerinin, muhtemelen ebeveynlerinin çabalarının farkındalığı nedeniyle, genç sporcular arasında bir

stres kaynağı olduğunu göstermiştir (Dunn ve ark., 2016; Ryan, 1995). Ebeveyn baskısı, tehdit edici bir çevrenin algılanması, hoşnutsuzluk, kaygı gibi olumsuz etkiler sporcunun performansıyla ilgili olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Gould ve ark., 2008; O'Rourke ve ark., 2011). Ayrıca, ebeveynlerinden daha fazla baskı algılayan sporcuların yaptıkları spordan daha az zevk aldıkları ve daha çok motive oldukları ifade edilmiştir (Sánchez-Miguel ve ark., 2013). Bu bağlamda sporcu ebeveynleri, çocukların veya ergenlik dönemindeki çocukların spora katılımında veya sporcu hedeflerine sahip olmaları üzerinde olumlu veya olumsuz birçok etkiye sahip olabileceği söylenebilir. Bu yüzden sporcu ebeveynliğinin anlaşılması ve çalışılması sporcuların performansları, spor katılımları gibi birçok açıdan önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca ülkemizde sporcu ebeveynliği hakkında fazla çalışma bulunmuyor olması sporcu ebeveynliğinin öneminin henüz çok fazla farkında olmadığımızı gösteriyor olabilir. Bu yüzden bu çalışmanın alana sporcu ebeveynliği hakkında önemli katkıları olacağı söylenebilir.

Spora Katılımda Ebeveyn Etkisi ve Önemi

Spora veya fiziksel aktiviteye katılım ilerleyen yaşlarda daha sağlıklı olabilmek, daha sık fiziksel aktiviteye katılabilmek ve bilişsel olarak daha sağlıklı bir yaşlılık geçirebilmek için oldukça önemli olduğu söylenebilir. Daha küçük yaşlarda spora katılım gösterilmesi yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireyin spora katılımında olumlu etkiler sağlayabilir. Bireylerin daha sık fiziksel aktivite yapması hem bilişsel hem de fiziksel olarak sağlıklı, refahı yüksek bir hayat sürmesini sağlayabilir. Küçük yaşlarda spora katılımında ebeveynlerin kilit bir rol oynadığı söylenebilir. Spora katılımında ebeveynlerin önemi finansal ve lojistik destek sağlama konusunda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Elliott ve Drummond, 2017). Çocukların spora katılımlarında ebeveynlerin ekonomik güçlerinin önemli olduğu görülebilir. Bazı sporların diğerlerine oranla daha maliyetli olmasının olası olduğu söylenebilir. Bundan dolayı, çocukların spora katılımlarında daha farklı spor dallarını deneyimleyebilmeleri, spor branşında kullanılan spor malzemelerine erişimleri, antrenman alanına ulaşmaları ve doğru şekilde doğru antrenörlere yönlendirilmeleri gibi birçok alanda ebeveynin önemli rol oynadığı söylenebilir.

Sporcu ebeveynliği ile ilgili günümüze kadar birçok çalışma yapılmış ve ebeveynlerin etkisi hep göz önüne alınmıştır. Önceki dönemlerde Côté (1999) 'nin modellerinden biri olan spora katılımın gelişimsel modeli (developmental model of sport participation) spor dalında ebeveyn önemini incelemek için kullanılacak modellerden biridir. Spora katılımın

gelişimsel modeli küçük sporcuların gelişimi (6-12 yaş), uzmanlaşma (13-15 yaş) ve yatırım olarak üç aşamaya ayrılmıştır. Bu modelde Côté sporcuların birincil desteklerini ebeveynleri ve antrenörleri olduğu ifade etmiştir. Gelişim sürecinin ilk aşamalarında ebeveynlerin çocuklarını belirli bir branşa yönlendirme, kayıt ettirme, gerekli ekipmanları sağlama ve ulaşım konusunda büyük ölçüde dahil oldukları söylenmiştir. Uzmanlaşma ve yatırım aşamalarında ebeveynler finansal ve duygusal destek sağlamaya devam ederler ancak daha az yer almaktadırlar. Ebeveynlerin liderlik rolleri ilk aşamalarda ön planda olurken gelişimin uzmanlaşma ve yatırım aşamalarında bu durum daha fazla destek rolüne dönüşmektedir (Fraser-Thomas, Côté ve Deakin, 2008). Bu nedenle sporcuların bir aşamadan diğerine sağlıklı bir şekilde geçmesini sağlamak için ebeveynler davranışlarını iyi yönetebilmeli ve çocuğunun gelişim aşamasına bağlı olarak farklılıklar olacağını farkında olması önemlidir. Bu bağlamda, sporcuların spora katılımının başlamasından itibaren ebeveynlerinin hep yanında oldukları ancak bunun dönemsel olarak değişip, dönüşmesi gerektiği söylenebilir. Sporcu ebeveynlerinin de bu dönemlerin farkında olarak ona göre desteklerini dönüştürmesi gerektiği de düşünülmektedir.

Genç sporcularda spora katılımın yanı sıra spora devamlılığın da bir o kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz. Spora katılım, branş seçimi, maddi ve manevi desteklerin yanı sıra ebeveynlerin çocuklarının devamlılığını sağlaması konusunda da fazlasıyla önemli rol oynadığı söylenebilir. Bazı araştırmacılar, ebeveynlerin ergenlik çağındaki çocuklarının spora katılımlarını şekillendirirken oynadıkları rolü incelenmişler ve ebeveyn katılımının sporcuların spordan vazgeçmek yerine devam etme kararı aldıklarını bulmuşlardır (Fraser-Thomas, Côté ve Deakin, 2008). Ergenlik dönemindeki sporcuların ebeveynleri, çocuklarını koşulsuz destekledikleri zaman çocukları zor kararlarda daha açık iletişim kurabilirler. Spora devam etmeme durumunu önleyebilmek için ebeveynlerin rollerinin ve iletişimlerinin sporcunun gelişiminin her aşamasında ihtiyaçlarına uygun olması önerilir. Ebeveynlerin yorumları ve çocuklarının becerilerine dair algıları çocukların yetkinliği ve değer inançlarında önemli bir belirleyicidir (Fredricks ve Eccles, 2002). Ebeveynlerin çocukları hakkında yaptıkları yorumlar, çocuğun kendini o şekilde olduğuna inanmasına yol açabilir. Daha açık şekilde ifade etmek gerekirse, çocukları hakkında olumsuz yapan ebeveynlerin çocukları “iyi” bile olsa öyle olduğuna inanmayacaktır. Aynı şekilde olumlu şekilde yaptıkları yorumlar çocuğun özgüvenini artırarak onun devamlılığında olumlu rol oynayacaktır. Böylece ebeveynler, çocuklarına başarı bağlamındaki deneyimlerini yorumlamada daha fazla yardımcı olurlar (Fredricks ve Eccles, 2002). Bu nedenle, ebeveynler çocuklarını spor ve

fiziksel aktivite programlarına katılmaya teşvik etmede ve onlara ilham vermede önemli bir rol oynadıkları ifade edilmiştir (Fredricks ve Eccles, 2002). Bu bağlamda, ebeveynlerin yorumlarının, davranışlarının ve iletişim şekillerinin çocuklarının spora devamlılığını veya kendi yetkinliğini algılayış biçimini etkileyerek spora katılımını etkileyebileceği söylenebilir.

Genç Sporcularda Ebeveynlik Tarzları

Ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkisi incelenirken ebeveynlik tarzları hakkındaki yaklaşımları ve araştırmaları göz önünde bulundurmak önemlidir. Çünkü ebeveynlik tarzları ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını, davranışlarını ve iletişim şekillerini etkileyebilir. Darling ve Steinberg (1993) ebeveynlik tarzını “çocuğa iletilen ve birlikte ele alındığında ebeveynin davranışlarının ifade edildiği duygusal bir iklim yaratan, çocuğa yönelik tutumların bir kümesi” olarak tanımlamıştır. Ebeveynlik tarzı ve uygulamaları arasında net bir ayrım vardır. Ebeveynlik tarzı genel ve geniş bir yaklaşım olarak kabul edilir ve ebeveynlik tarzının alt kategorisi olan ebeveynlik uygulamaları ebeveynlerin çocuklarına yönelik hedeflerini yansıtan özel tekniklerdir (Baumrind, 1991; Holt ve ark., 2009). Ebeveynlerin çocuklarına karşı duyarlılığı ve yanıt verme becerisi, ebeveynlerinin ebeveynlik tarzlarını belirlemektedir (Baumrind, 1991). Yanıt verme becerisi, ebeveynlerin bireyselliği ve öz düzenlemeyi teşvik etme, şefkatli olma, çocukların ihtiyaçlarına karşı açıklık, hassasiyet gösterme derecesi ve çocuklarını ailesiyle bütünleştirme umuduyla davranışlarını ve eylemlerini kontrol etme ve denetleme isteği olarak tanımlanmaktadır (Baumrind, 1991). Ebeveynlik tarzlarının anlaşılması ebeveynlik uygulamalarının anlaşılması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Baumrind (1991) ebeveynlik tarzlarını dört şekilde sınıflandırmıştır: yetkili, otoriter, serbest, ihmalkâr. Yetkili ebeveynler, çocuklarının davranışları için net yönergeler ve standartlar sunarak yüksek beklentilere sahip ve hızlı tepki veren davranışlar sergilerler ve kendi standartlarıyla, bütünleyici olmaktan çok daha destekleyici davranarak çocuklarıyla iletişim kurarlar. Otoriter ebeveynler, çocuklarının sosyal sorumluluk sahibi, iş birliği içinde ve kendi kendine bakabilir düzeyde olmasını beklerler. Ayrıca bu tarz ebeveynler, daha çok emir verme şeklinde talep ederler, açıklama gerektirmeden çocuklarının taleplerini yerine getirmelerini beklerler, düzenli bir ortam oluştururken net kurallar koyarlar ve çocuklarının tüm davranış ve etkinliklerini yakından düzenli olarak izlerler. Serbest ebeveynler ise hoşgörü gösterme ve çocuklarıyla yüzleşmekten kaçınma eğiliminde oldukları için geleneksel pek kabul edilmemektedir. Son olarak ihmalkâr ebeveynler, disiplin sahibi değildir ve çocuklarına karşı tepki veya cevap vermemektedirler. Bu durumda ebeveynin gerekli

sorumluluklarını yerine getirmediği, sorumluluklarını reddettiği veya çocuğuna bir yanıt vermediği sonucu çıkmaktadır (Baumrind, 1991). Ebeveynlik stillerinin tipolojisi üzerine yapılan araştırmalar, otoriter ebeveynlik tarzının öne çıktığını göstermektedir (Holt ve Knight, 2014). Otoriter ve serbest ebeveynlik tarzları karşılaştırıldığında otoriter ebeveynlik tarzı, çocuklar için artan okul bağlılığı, not ortalaması ve okulda daha fazla yeterlilik algısı ile içsel motivasyon gibi bir dizi olumlu sonuçla ilişkilendirilmiştir (Baumrind, 1989; Steinberg ve ark., 1992; Pomerantz ve ark., 2005). Ayrıca Radziszewska ve arkadaşları (1996) tarafından yapılan araştırmalar, otoriter ebeveynlik tarzının madde suiistimali ve suç faaliyetleri gibi risk davranışlarıyla negatif yönlü bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Durkin (1995), otoriter ebeveynlik tarzının çocuklar için olumlu sonuçlarla ilişkilendirilebilir olduğunu ifade etmiştir. Yetkili ebeveynler, çocuklarına başarılı olmalarını sağlayacak bir rahatlık ve özerklik hissi veren yüksek düzeyde duygusal güvenlik sağlayabilirler. Buna ek olarak, yetkili ebeveynler eylemlerini çocuklarına açıklamak için zaman ayırırlar. Son olarak, yetkili ebeveynler çocuklarıyla açık iki yönlü iletişimi teşvik ederler. Açık iki yönlü iletişim, kişisel etkileşimlerde ve çocukların çok yönlü yetiştirilmesiyle ilgili çeşitli iletişim becerilerinin geliştirmesine yardımcı olabilir.

Ebeveynlerin belirli ebeveynlik tarzlarının benimsenmesi duygusal bir iklimin yaratılmasını sağlayabilir. Grolnick'e (2003) göre çocuğun özerkliğini destekleyici ortamlar ve kontrol ortamları çocuğun refahını etkileyen iki duygusal iklimdir ve çocukların belirli davranışlarda bulunmaları için içsel motivasyonunu artırabilir veya azaltabilir. Özerkliğini destekleyen ebeveynlik, çocukların kendi eylemlerini başlatmalarını, karar vermelerini, sorun çözme faaliyetlerine katılmalarını ve mevcut seçenekler arasından seçim yapmalarını teşvik ederler. Kontrol ortamları ise çocukları belirli şekillerde davranması için güçlü bir baskı hissettikleri ortamlardır. Kontrol ortamlarındaki çocuklar genellikle değerlendirmelerden, teslim tarihlerinden ve suçluluk duygusundan etkilenir (Grolnick, 2003). Grolnick (2003), özerkliğe destek veren ailelere mensup çocukların kontrol ortamındaki çocuklara göre bağımsız şekilde karar verebilen ve doğası itibarıyla motive olduklarını ileri sürdü (Grolnick, 2003). Bu durumda ebeveynlerin çocuklarıyla teşvik edici ve destekleyici bir şekilde iletişim kurması sağlıklı bir ortam oluşturmalarına yardımcı olabilir. Sık sık olumlu yorumlar yapmak, karar alma ve sorun çözme faaliyetlerine katılmaya teşvik etmek, sporcuların içsel motivasyonunu ve yetkinliğini artırabilir ve bu da spora katılım motivasyonlarını etkileyebilir (Babkes ve Weiss, 1999; Harwood ve ark., 2015). Bu bağlamda, özerkliğini destekleyici ortam yaratan ebeveynlerin yetkili ebeveyn tarzını benimsediğini ve destekleyici bir ebeveyn

olduğunu, kontrol ortamları yaratan ebeveynlerin ise otoriter ebeveynlik tavrını benimsediğini söyleyebiliriz. Yetkili ebeveynler iletişimi daha güçlü ve daha sağlıklı kurabilir, çocuklarını karar alma, sorun çözme gibi konularda bir alan tanıyarak kendi güvenini kazanmasını sağlayabilir ve böylelikle daha özerk ve özgüvenli bireyler yetiştirebilirler. Spor ortamında da çocuğun istediği branşı yapabilmesi, devam edip etmek istemediğine karar verebilmesi, devamlılık sağlayabilmesi bu bağlamda ebeveynlerin yaklaşımlarına bağlı olduğundan ebeveynlik tarzlarının önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Ebeveyn tarzlarına ilişkin Holt ve ark. (2009) yaptıkları bir çalışmada, genç sporcular ve ebeveynlerle yaptıkları röportajda kontrol altında olmadan çocukların spora üst düzey katılım gösterebildiklerini bulmuşlardır. Bu ebeveynler çocuklarının gelişimi için uygun ortamı oluşturmalarının yanı sıra çocuklarına gerekli özerklik desteği de sağlamışlardır. Diğer ebeveynlerde ise ilgilerine karşın kontrol ortamı oluşturarak gerekli özerklik desteğini pek sağlamadıkları ifade edilmiştir (Holt ve ark., 2009). Bundan dolayı araştırmacılar, ebeveynlerin sporcu olan çocuklarına asgari düzeyde kontrol ortamı oluşturmaları ve gerekli özerkliği onlara sağlamaları durumunda spora büyük ölçüde dahil olabileceklerini öne sürmüştür. Bu bağlamda, ebeveynlerin desteği ve özerklik ortamı oluşturması genç sporcunun spor katılımında ve performansında optimuma ulaşabilmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bazı araştırmacılar, ebeveynlerinden daha fazla destek gören sporcuların daha az destek gören sporculara göre daha mutlu ve motive olduklarını bulmuşlardır (Babkes ve Weiss, 1999). Bu yüzden, genç sporcular için destekleyici ortamların oluşturulması ve ebeveynlerin sporcu çocuklarına özerk bir ortam sağlaması onun gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Sporcu Ebeveynliği Araştırmalarının Tarihsel Süreci

Sporcu ebeveynliğinin alan yazına kazandırılması 1960'ların sonlarını bulmuştur. O yıllardan günümüze kadar bu alan tarihsel olarak üç dönem olarak ele alınmıştır. Bu dönemler temel dönem (1968-1981), geçiş dönemi (1982-1998) ve çağdaş dönem (1999-2020)'dir. Temel dönemde ABD'de eğitim psikolojisi ve spor sosyolojisi gibi daha köklü alt dallarda çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından sporcu ebeveynliği araştırılmaya başlanmış ve alan yazına kazandırılmıştır (örn. Felker, 1968; Felker ve Kay, 1971; örn. Greendorfer ve Lewko, 1978; Snyder ve Spreitzer, 1973). 1980'li yıllardaki geçiş dönemine kadar olan sporcu ebeveynliği araştırmaları temel dönem olarak ifade edilmektedir. Sporcu ebeveynliği hakkındaki ilk araştırmalar Bandura ve Walter (1963)'in sosyal öğrenme teorisi çerçevesinde

şekillenmiştir. İlk çalışmalar, ebeveynlerin spora olan kendi ilgileri ve çocuklarının spor konusundaki ilgileri arasındaki ilişki ile başlamış ve sonrasında ebeveynlerin çocuklarının sporda sosyalleşmesindeki rollerini ele almıştır. Ebeveyn-çocuk ilişkisine ait teorik olarak bilgiye dayalı daha fazla çalışma yapılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar bazı yönlerden sınırlı olmasına ve spor örnekleminde henüz sıkı psikometrik testlerden geçmemiş olmasına rağmen ebeveynlerin ilgi ve davranışlarının genç sporcularda spora ilk katılım ve sürekli katılımını nasıl etkilediği üzerinde durularak alan temel bir katkı sağlamışlardır (Gilliland ve Tutko, 1978; Spreitzer ve Snyder, 1976; Greendorfer, 1977). Bu dönemde yayınlanan çalışmalar üç ana probleme odaklanılmışlardır: (1) ebeveynlerin spora olan ilgisinin etkisi (yani ebeveynlerin spora olan ilgisinin çocuklarının katılımını nasıl etkilediği); (2) ebeveynlerin çocukların spor sosyalleşmesinde oynadığı roller (yani ebeveynlerin spor katılımını nasıl teşvik ettiği veya cesaretini kırmadığı); (3) spor katılımının ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkisi.

Ebeveynlerin sporla olan ilişkileri, çocuklarının spora katılımlarını veya sporu sevmelerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Ebeveynlerin spora katılımına odaklanan ilk makale 1968 yılında Donald Felker tarafından yayınlanmıştır. Felker (1968) çalışmasında 11-15 yaşlarındaki erkek çocuklarının benlik algısı, beden yapısı ve babalarının spora olan ilgisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, beden yapısı ve babalarının spora olan ilgisinin erkek çocuklarının benlik algısı puanlarındaki farklılıklara dikkat çekmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda bu durum genişletilerek genç erkekler üzerindeki durum incelenmiş ve ebeveynleri daha fazla spora ilgi duyan genç erkeklerin benlik algı puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Felker ve Kay, 1971; Kay ve ark., 1972). Genç erkeklerin ebeveynleri ile benzer şeylere önem vermeleri algıladıkları benlik algısıyla ilgili olduğunu ve genç erkeklerin ebeveynlerinin ilgili oldukları şeyle ilgilenmekten keyif aldıklarını söyleyebiliriz. Genç erkeklerin ebeveynleri ile sporla ilgili bir aktiviteye katılma fırsatı sunmanın potansiyel bir değere sahip olduğu da ifade edilmiştir (Kay ve ark., 1972). Bu dönemdeki yapılan çalışmalar erkek çocukları, genç erkekler ve babalar üzerinde yapılmıştır. Çünkü o tarihlerde kız çocukları veya kadınlar spora uygun görülmemektedir.

Sporcu ebeveynliği hakkında 1980'li yıllarda yapılan çalışmalar geçiş dönemi çalışmaları olarak ifade edilmektedir. Geçiş dönemi, sporcu ebeveynliğinin spor ve egzersiz psikolojisi alanında uygulanabilir bir alt disiplin olarak kurulmasını temele almıştır. Ebeveyn etkileri ve katılımının onların desteği veya baskısının gençlerin spordaki sonuçları üzerindeki

etkileri hakkındaki bilimsel bilgileri genişletmek için artan sayıda çalışma yapılmıştır. Bu araştırmalarda tanımlayıcı, teorik olmayan çalışmalardan spordaki (genellikle psikolojik) teoriyi açıkça test etmek için tasarlanmış çalışmalara doğru bir kayma görmeye başlanmıştır. Bu dönem, ebeveynleri doğrudan deneyimlerini ve bakış açılarını araştırarak araştırma sürecine ortak katılımcılar olarak dahil etmeye başlayarak ebeveyn katılımı anlayışını daha da geliştirmiştir. Ancak yapılan çalışmalar ebeveynlerin temel sosyo-demografik bilgilerinden yoksun kalmış ve çoğunlukla çocukların bakış açılarına dayandırılarak sınıflama yapılmıştır. Ek olarak elde edilen bulgular, büyük ölçüde nicel, tek zaman noktalı, korelasyonel tasarımlarla sınırlı kalmış ve gençlik sporu bağlamının önemini yeteri kadar göz önüne almamıştır. Geçiş dönemi, çocuklarının spor katılımı boyunca ebeveynlerin önemini fark etmeye devam ederek ve sporla sosyalleşme sürecinde ebeveynlerin benzersiz rollerini yakalayıp temel dönem (1968-1981) üzerine inşa edilmiştir. Eksiklikler olsa da sporcu ebeveynliği alan yazını hem genişletilmiş hem de derinleştirilmiştir ve bu dönemde bu alandaki İngilizce yayınların çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nde (n = 21) yapıldığı görülmektedir (Dorsch ve ark., 2021). Bu bağlamda temel döneme katkılarda bulunmuş olsa da geçiş döneminde de bazı eksiklikler olmuştur. Ancak sporcu ebeveynliğinin alan yazınının gelişmesi ve ilerlemesi açısından bu dönemde yapılmış çalışmaların önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Sporcu ebeveynliği alanındaki çalışmalar gün geçtikçe daha detaylı teorik temel oluşturmuş ve araştırma yöntemlerinin yelpazesinin genişlemesiyle daha karmaşık olan problemlerin çözümlenebilir hale gelmiştir. Côté'nin (1999) başarılı sporcuların aile dinamiklerine ilişkin araştırması ebeveynlerin rollerinin çocuklarının spordaki gelişimi boyunca nasıl etkileyebileceği konusunda bir ölçüt olmaya devam etmektedir. Bu tür çalışmalar, araştırmacıları sporcu ebeveynliğinin karmaşıklıklarını ve nüanslarını daha iyi anlamaya ve doğası gereği "olumlu" veya "olumsuz" olarak ebeveyn katılımına ilişkin basit bir anlayışın ötesine geçmeye teşvik etmiştir. Çağdaş dönemdeki araştırmalar, ebeveyn katılımının doğasının ve bunun çocukların psiko-sosyal sonuçları üzerindeki etkisinin ötesine geçerek, çocuklara sporda ebeveynlik yapma deneyimini dikkate almak ve ebeveynlerin neden bu şekilde davrandıklarını anlamaya çalışmak amacıyla genişledi. Genel olarak bu dönemdeki çalışmalar, ilgili yapılar hakkında daha derin bir anlayış kazanmak için nitel tasarımları da dahil ederek teorik ve metodolojik ilerlemeler sergileyebildi. Araştırmacılar ayrıca, değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri değerlendirmek için yapısal eşitlik modellemesi gibi daha karmaşık veri analizi prosedürlerini kullanmaya başladılar. Bununla

birlikte birçok çalışma, ne ve nasıl ile ilgili soruları yanıtlamak için en yararlı olan ancak neden gibi soruları yanıtlamak için daha az yararlı olan nicel, kesitsel tasarımları kullanmaya devam etmektedir (Lauer ve ark., 2010a, 2010b). Birçok durumda çağdaş dönem sporcu ebeveynliği araştırmaları önceki dönemlerine kıyasla daha fazla güvenilirlik ve geçerlilik, daha az ölçüm hatası sağlayan, titizlikle test edilmiş psikometrik ölçümlere dayanmıştır. Bununla birlikte, araştırmacıların bu alandaki kavramları genişletmek için tanısallık ve psikometrik araçlar geliştirmeye devam etmesi gerekmektedir (Harwood ve ark., 2019; Hurtel ve Lacassagne, 2013; Teques ve ark., 2018). Çağdaş dönemde bu alanda toplam 194 bilimsel makale yayınlandı ve genç sporcu ebeveynliğini spor bilimleri içinde etkili bir alt disiplin olarak sağlamlaştırdı (Dorsch ve ark., 2021). Çağdaş dönemdeki akademik çalışmalar (İngilizce olarak yayınlanan) büyük ölçüde Amerika Birleşik Devletleri'nde (n = 77) ve Birleşik Krallık (n = 36), Kanada (n = 25) Avustralya (n = 16), Portekiz (n = 9), Fransa (n = 7), İsveç (n = 5), Hollanda (n = 3), Finlandiya (n = 2) ve Almanya (n = 2) gibi diğer sanayileşmiş ülkelerde yürütülen çalışmalardan ortaya çıktığını göstermektedir (Dorsch ve ark., 2021). Daha önceki çalışmalara dayanarak, bu dönemdeki araştırmalar (1) ebeveynlerin çocukları sporla sosyalleştirmedeki rolüne ve (2) çocukların spora katılımı üzerindeki ebeveyn etkisine odaklanmaya devam ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, ebeveynlerin spora ebeveyn katılımına ilişkin başkalarının algılarını, ebeveyn davranışlarını etkileyen faktörleri ve ebeveynin spora katılımını artırmak için eğitimle ilgili hususları dikkate alırken, ebeveynlerin çocukların motivasyon kalıplarını ve sonuçlarını nasıl etkilediğine açıkça odaklanmak için genişletilmiştir. Bu bağlamda sporcu ebeveynliği tarihsel sürecine bakıldığında bu alanda çok fazla çalışma olduğunu ve yapılan çalışmalar doğrultusunda bu alanda büyük ilerlemeler sağlandığı söylenebilir. Araştırmacılar araştırmalarını sürdürdükçe ve araştırma yöntemleri teknolojiyle birlikte gelişmeye devam ettikçe bu alanda ve birçok alanda gelişmeler olmaya devam edecektir.

Sonuç

Sporcu ebeveynliği 1960'lı yıllarda spor ve egzersiz psikolojisinin bir alt dalı olarak çalışılmaya başlanmış bir alandır. Bireylerin çocukluktan erişkinliğe kadar tüm dönemlerinde ebeveynlerinin himayesi altında olduğu düşünüldüğünde sporcu olabilmek için ebeveynlere de ihtiyaç duyulduğu, ebeveynlerin hayatlarında etkilerinin olacağı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sporcunun profesyonel anlamda ilerleyebilmesi ve başarılı bir sporcu olabilmesi için çocuklukta iyi şekilde yönlendirilmesi ve ulaşım, beslenme, kıyafet

gibi temel gerekliliklerinin sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin öneminin anlaşılmasının önemli olduğu söylenebilir. Sporcu ebeveynliği, sporcunun profesyonellik yolunda önüne engel de olabilir onu itiren güçte olabilir. Sporcu ebeveynliği hakkında yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar ebeveynlerin sporcular üzerinde hem olumsuz hem de olumlu etkilerini olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca sporcu ebeveynliği hakkında birçok teori oluşturulmuş ve ebeveynlik tarzları farklı araştırmacılar tarafından sınıflandırılmışlardır. Bu bağlamda amacımız, sporcu ebeveynliğinin tarihsel olarak nasıl bir süreç geçirdiğini, sporcular üzerindeki etkisi ve önemini, sporcu ebeveynliği tarzlarının nasıl ele alındığı ve sporcuları nasıl etkilediği, genç sporcularda sporcu ebeveynliği gibi alan yazında yapılmış çalışmaların incelenerek Türkçe alan yazına kazandırılmasıdır.

Kaynakça

- Babkes, M. L., ve Weiss, M. R. (1999). Parental influence on children's cognitive and affective responses to competitive soccer participation. *Pediatric exercise science*, 11(1), 44-62.
- Bandura, A., ve Walters, R.H. (1963). *Social learning and personality development*. Holt Rinehart ve Winston.
- Batista M.B., Romanzini C.L.P., Barbosa C.C.L., Blasquez S.G., Romanzini M., Ronque E.R.V. (2019). Participation in sports in childhood and adolescence and physical activity in adulthood: A systematic review. *J. Sports Sci.* 37:2253–2262. doi: 10.1080/02640414.2019.1627696.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. In W. Damon (Ed.), *Child development today and tomorrow* (pp. 349–378). Jossey-Bass/Wiley.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95. doi:10.1177/02724316911111004
- Coakley J. (2006). The good father: Parental expectations and youth sports. *Leisure Studies*. 25(2):153–163.
- Côté J. (1999). The influence of the family in the development of talent in sport. *The Sport Psychologist*. 13(4):395–417.
- Darling, N., ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Dorsch, T. E., Wright, E., Eckardt, V. C., Elliott, S., Thrower, S. N., ve Knight, C. J. (2021). A history of parent involvement in organized youth sport: A scoping review. *Sport, Exercise, and performance psychology*, 10(4), 536.
- Dunn C.R., Dorsch T.E., King M.Q., Rothlisberger K.J. (2016). The impact of family financial investment on perceived parent pressure and child enjoyment and commitment in organized youth sport. *Fam. Relat.* 65:287–299. doi: 10.1111/fare.12193.

- Durand-Bush N., Salmela J.H., Thompson K.A. (2004). Le rôle joué par les parents dans le développement et le maintien de la performance athlétique experte. *Staps*. 2:15–38. doi: 10.3917/sta.064.0015.
- Durkin, K. (1995). *Developmental social psychology: From infancy to old age*. Oxford, UK: Blackwell.
- Edwardson, C. L., ve Gorely, T. (2010). Parental influences on different types and intensities of physical activity in youth: A systematic review. *Psychology of Sport and exercise*, 11(6), 522-535.
- Eime R.M., Young J.A., Harvey J.T., Charity M.J., Payne W.R. A (2013). systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 10(1):1–21.
- Elliott S., Bevan N., Litchfield C. (2020). Parents, girls' and Australian football: A constructivist grounded theory for attracting and retaining participation. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*. 12(3):392–413.
- Elliott S., Drummond M. (2017). Parents in youth sport: What happens after the game? *Sport, Education and Society*. 22(3):391–406.
- Felker, D. W. (1968). Relationship between self-concept, body build, and perception of father's interest in sports in boys. *Research Quarterly*, 39, 513–517.
- Felker, D. W., ve Kay, R. S. (1971). Self-concept, sports interests, sports participation and body type of seventh- and eighth-grade boys. *The Journal of Psychology*, 78, 223-228.
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., ve Deakin, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(5), 645-662. doi:10.1016/j.psychsport.2007.08.003.
- Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2002). Children's competence and value beliefs from childhood through adolescence: Growth trajectories in two male-sex-typed domains. *Developmental Psychology*, 38(4), 519-533.

- Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2005). Family socialization, gender, and sport motivation and involvement. *Journal of Sport ve Exercise Psychology*, 27, 3-31.
(PDF) *A history of parent involvement in organized youth sport: A scoping review*.
- Gagné M., Ryan R.M. ve Bargmann K. (2003). Autonomy and need satisfaction in the motivation and well-being of gymnasts. *J. Appl. Sport Psychol.* 15:372–390.
doi: 10.1080/714044203.
- Genevois C. (2011). The role of parents in the training of beginner tennis players. *Coaching Sport Scie. Rev.* 40:632–636.
- Gilliland, K., ve Tutko, (1978). Differences in parent-child relations between athletes and non-athletes. *Journal of Sport Behavior*, 1, 51-60.
- Gould D., Lauer L., Rolo C., Jannes C. ve Pennisi N. (2008). The role of parents in tennis success: Focus group interviews with junior coaches. *Sport Psychol.* 22:18–37.
doi: 10.1123/tsp.22.1.18.
- Greendorfer, S. L. (1977). Role of socializing agents in sport involvement. *Research Quarterly*, 48, 304-310.
- Greendorfer, S. L., ve Lewko, J. H. (1978). Role of family members in sport socialization of children. *Research Quarterly*, 49, 146-152.
- Grolnick, W. S. (2003). *Psychology of parenting control: How well-meant parenting backfires*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Harwood, C. G., Barker, J. B., ve Anderson, R. (2015). Psychosocial development in youth soccer players: Assessing the effectiveness of the 5Cs intervention program. *The Sport Psychologist*, 29(4), 319-334.
- Harwood, C. G., Caglar, E., Thrower, S. N., ve Smith, J. M. (2019). Development and validation of the parent-initiated motivational climate in individual sport competition questionnaire. *Frontiers in Psychology*, 10, 128-141.
- Holt, N. L., Tamminen, K. A., Black, D. E., Mandigo, J. L., ve Fox, K. R. (2009). Youth sport parenting styles and practices. *Journal of Sport ve Exercise Psychology*, 31(1), 37-59.
doi:10.1123/jsep.31.1.37

- Holt, N. L., ve Knight, C. J. (2014). Parenting in youth sport: From research to practice. New York: Routledge.
- Hurtel, V., ve Lacassagne, M. F. (2013). Development of the Parents' Perception of Their Involvement in their Child's Tennis Activity Questionnaire (Q-PPICTA). *Scandinavian Journal of Medicine ve Science in Sports*, 23, e254-e262.
- Kay, R. S., Felker, D. W., ve Varoz, R. O. (1972). Sports Interests and abilities as contributors to self-concept in junior high school boys. *Research Quarterly*, 43, 208-215.
- Keegan R.J., Harwood C., Spray C.M., Lavalley D.E. (2009). A qualitative investigation exploring the motivational climate in early career sports participants: Coach, parent and peer influences on sport motivation. *Psychology of Sport and Exercise*. 10(3):361–372.
- Knight C.J., Neely K.C., Holt N.L. (2011). Parental behaviors in team sports: How do female athletes want parents to behave? *Journal of Applied Sport Psychology*. 23(1):76–92.
- Lauer, L., Gould, D., Roman, N., ve Pierce, M. (2010a). How parents influence junior tennis players' development: Qualitative narratives. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 4, 69-92.
- Lauer, L., Gould, D., Roman, N., ve Pierce, M. (2010b). Parental behaviors that affect junior tennis player development. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 487–496.
- Malm C., Jakobsson J. ve Isaksson A. (2019). Physical activity and sports—real health benefits: A review with insight into the public health of Sweden. *Sports*. 7:127. doi: 10.3390/sports7050127.
- O'Rourke D.J., Smith R.E., Smoll F.L., ve Cumming S.P. (2011). Trait anxiety in young athletes as a function of parental pressure and motivational climate: Is parental pressure always harmful? *J. Appl. Sport Psychol*. 23:398–412. doi: 10.1080/10413200.2011.552089.
- Pomerantz, E. M., Grolnick, W. S., ve Price, C. E. (2005). The Role of Parents in How Children Approach Achievement: A Dynamic Process Perspective.

- Radziszewska, B., Richardson, J. L., Dent, C. W., ve Flay, B. R. (1996). Parenting style and adolescent depressive symptoms, smoking, and academic achievement: Ethnic, gender, and SES differences. *Journal of behavioral medicine*, 19, 289-305.
- Rouquette O.Y., Knight C.J., Lovett V.E., Heuze J.-P. (2021). Effect of parent responsiveness on young athletes' self-perceptions and thriving: An exploratory study in a Belgian French-community. *Psychology of Sport and Exercise*. 52.
- Ryan J. (1995). *Little Girls in Pretty Boxes*. Warner Books; New York, NY, USA: 1995.
- Sánchez-Miguel P.A., Leo F.M., Sánchez-Oliva D., Amado D., ve García-Calvo T. (2013). The importance of parents' behavior in their children's enjoyment and amotivation in sports. *J. Hum. Kinet.* 36:169–177. doi: 10.2478/hukin-2013-0017.
- Snyder, E.E., ve Spreitzer, E.A. (1973). Family influence and involvement in sports. *Research Quarterly*, 44, 249-255.
- Spreitzer, E. ve Snyder, E. (1976). Socialization into sport: An exploratory path analysis. *Research Quarterly*, 47, 238-245.
- Steinberg, L., Lamborn, S. O., Oornbusch, S. M., ve Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.
- Tammelin T., Näyhä S., Hills A.P. ve Järvelin M.R. (2003). Adolescent participation in sports and adult physical activity. *Am. J. Prev. Med.* 24:22–28. doi: 10.1016/S0749-3797(02)00575-5.
- Teques, P., Serpa, S., Rosado, A., Silva, C., ve Calmeiro, L. (2018). Parental involvement in sport: Psychometric development and empirical test of a theoretical model. *Current Psychology*, 37, 234-249.